

13. Про затвердження Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу : Постанова Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 р. № 993 // Урядовий кур'єр. – 2008. – № 222. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/993-2008-%D0%BF>.
14. Про ліцензування видів господарської діяльності : Закон України від 2 березня 2015 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 23. – Ст. 158.
15. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 13 грудня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 12. – Ст. 165.
16. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. // Голос України. – 2015 – № 141–142. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.golos.com.ua/article/257729>.
17. Про освіту : Закон України від 23 травня 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 34. – Ст. 451.
18. Про підприємництво : Закон України від 7 лютого 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 14. – Ст. 168.
19. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 2–3. – Ст. 12.
20. Про професійних творчих працівників та творчі спілки : Закон України від 7 жовтня 1997 р. // Офіційний вісник України. – 1997. – № 45. – Ст. 427.
21. Про статус народного депутата України : Закон України від 17 листопада 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 3. – Ст. 17.
22. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 7 липня 2010 р. // Офіційний вісник України. – 2010. – № 55/1. – С. 7. – Ст. 1900.
23. Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 14. – Ст. 80.
24. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією від 4 листопада 1999 р. // Офіційний вісник України. – 2006. – № 9. – С. 252. – Ст. 592.

УДК 35.075.5

БОРОВКОВ Р.О.

ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ

У статті доведено, що адміністративно-правове регулювання мобільного зв'язку в Україні – це цілеспрямований вплив норм адміністративного права з метою забезпечення права громадян України на вільний, доступний і якісний мобільний зв'язок. Адміністративно-правове регулювання здійснюється спеціальною публічною адміністрацією, насамперед Національною комісією з питань регулювання зв'язку України, за допомогою всіх законодавчо прописаних адміністративних засобів. Виявлено, що основними адміністративно-правовими інструментами правового регулювання мобільного зв'язку є нагляд, ліцензування, визначення принципів з'єднання телекомунікаційних мереж, регулювання тарифів, розподіл номерного ресурсу, присвоєння, облік номерного ресурсу.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, користувач, мобільний зв'язок, оператор, радіочастота.

© БОРОВКОВ Р.О. – здобувач кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права (Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»)

В статті доказано, що адміністративно-правове регулювання мобільної зв'язи в Україні – це цільоване вплив норм адміністративного права в цілях забезпечення права громадян України на вільну, доступну і якісну мобільну зв'язь. Адміністративно-правове регулювання здійснюється спеціальною публічною адміністрацією, в першу чергу Національною комісією по питаннях регулювання зв'язи України, з допомогою всіх законодавчо прописаних адміністративних засобів. Виявлено, що основними адміністративно-правовими інструментами правового регулювання мобільної зв'язи є нагляд, ліцензування, визначення принципів з'єднання телекомунікаційних мереж, регулювання тарифів, розподіл номерного ресурсу, присвоєння, облік номерного ресурсу.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, користувач, мобільна зв'язь, оператор, радіочастота.

The article that the administrative and legal regulation of mobile communications in Ukraine is focused on the impact of administrative law in order to ensure the rights of Ukrainian citizens to free, accessible and high quality mobile communications. Administrative and legal regulation carried special public administration, especially the National Commission for Communications Regulation of Ukraine with the help of law prescribed administrative means. It was revealed that the main administrative and legal arrangements legal regulation of mobile communications are supervision, licensing, defining the principles of interconnected telecommunications networks, regulation of tariffs, allocation of numbering resource, assignment, account number resource.

Key words: administrative and legal regulation, mobile connection, operator, radio frequency, user.

Вступ. На кінець I кварталу 2015 р. кількість абонентів мобільного зв'язку в Україні склала 61 573 тис. (порівняно з I кварталом 2014 р. вона зросла на 2 672,5 тис. абонентів) [1]. Згідно з опитуванням Київського міжнародного інституту соціології [2] користувачами мобільного зв'язку в Україні є 88% жителів [1], тобто 9 із 10 громадян України володіють мобільним телефоном.

У сферах, у яких вплив будь-якої інституції перевищує 90% населення країни, вона не просто має глобальне значення, а стає домінуючим чинником впливу на людину, суспільство й державу. Отже, доходимо висновку про глобальний вплив мобільних телефонів на громадян України, який дуже скоро перетвориться на домінуючий. Відповідно, держава не може бути стороннім спостерігачем у цій сфері. Влада мала б створити умови для динамічного розвитку конкурентного середовища, щоб не було монополістів, які надають послуги мобільного зв'язку. На жаль, наша держава створила такі негативні умови для розвитку бізнесу (як завжди), що штучно обмежила конкуренцію в цій надзвичайно прибутковій сфері. Практично на ринок мобільних операторів можуть вийти лише надвеликі корпорації, а великим, середнім і малим не залишається місця. Тільки шість операторів змогли утриматися й розвинути цей бізнес в Україні: «Київстар» (26,1 млн абонентів), «МТС Україна» (20,3 млн абонентів), «Life» (10,3 млн абонентів) «Інтертелеком» (1,204 млн абонентів), «ТриМоб» (1,009 млн абонентів), «PEOPLEnet» (0,853 млн абонентів) [3; 4]. Як видно з наведеного, практично три мобільні оператори монополюють між собою ринок мобільних послуг України.

Правове регулювання ринку мобільного зв'язку здійснюється багатьма галузями права: конституційним, адміністративним, цивільним, господарським, екологічним, фінансовим тощо. У цьому переліку нормам адміністративного права належить вагома роль, оскільки саме за їх допомогою здійснюється правова взаємодія спеціальної публічної адміністрації та користувачів радіочастотного ресурсу, що використовується для потреб мобільного зв'язку.

До проблем адміністративно-правового регулювання мобільного зв'язку в Україні зверталися В.Д. Гавловський, В.В. Галунько, В.В. Гриценко, Б.А. Кормич, С.О. Короед,

Т.А. Костецька, О.М. Мельник, В.С. Цимбалюк та інші вчені. Проте вони безпосередньо не досліджували цю проблематику, їх наукові пошуки спрямовувалися на більш загальні, суміжні чи спеціальні виклики в цій сфері.

Постановка завдання. Мета статті полягає в тому, щоб на основі теорії адміністративного права, національного законодавства й практики адміністративної діяльності публічної адміністрації сформулювати поняття та розкрити зміст адміністративно-правового регулювання мобільного зв'язку в Україні.

Результати дослідження. Адміністративно-правове регулювання ринку мобільного зв'язку за своєю юридичною природою є різновидом правового регулювання послуг телекомунікації, яка у свою чергу є різновидом інформаційної діяльності разом із правовим регулюванням друкованих засобів масової інформації та правовим регулюванням електронних засобів масової інформації (телебачення й радіомовлення) [5]. Інформаційна діяльність – це сукупність дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави. Статтею 9 Закону України «Про інформацію» визначено, що основними видами інформаційної діяльності є створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорона та захист інформації [6].

Головною ідеєю правового регулювання зв'язку є право фізичних і юридичних осіб на інформацію. Ця модель відображає історичну роль держави в комунікації між громадянами за допомогою телефону. Вона пов'язується з універсальним характером комунікаційних служб, які розглядаються як суспільні установи, доступні для всіх громадян. Згідно із цим принципом держава не може заборонити певним категоріям людей користуватися телефонами [5]. На нашу думку, право на мобільний телефонний зв'язок є природним правом людини, і ніхто, у тому числі держава та закон, не може заборонити його. Це підтверджується першим основним принципом діяльності у сфері телекомунікацій: надається доступ споживачів до загальнодоступних телекомунікаційних послуг, які необхідні їм для задоволення власних потреб, участі в політичному, економічному й громадському житті [6].

Тому правовий режим адміністративно-правового регулювання мобільного зв'язку орієнтується не на зміст інформації, а на ефективне створення, розвиток і діяльність суб'єктів із надання послуг мобільного зв'язку та мобільної інфраструктури в цілому.

Професор В.В. Галуцько вважає, що адміністративно-правове регулювання – це цілеспрямований вплив норм адміністративного права на суспільні відносини з метою забезпечення за допомогою адміністративно-правових засобів прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства й держави [7, с. 256]. На думку О.М. Мельник, правове регулювання – це здійснюваний усією системою юридичних засобів державно-владний вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування, закріплення, охорони та розвитку [8].

Провідним фактором, який безпосередньо впливає на діяльність суб'єктів публічної адміністрації у сфері мобільного зв'язку, є розподіл і присвоєння радіочастот та контроль за використанням радіочастотного ресурсу.

У ст. 1 Закону України «Про радіочастотний ресурс України» проголошено: «Радіочастотний ресурс – частина радіочастотного спектра, придатна для передавання та/або приймання електромагнітної енергії радіоелектронними засобами, яку можна використовувати на території України та за її межами відповідно до законів України й міжнародного права, а також на виділених для України частотно-орбітальних позиціях» [9].

На жаль, надання права на користування радіочастотним ресурсом реалізується за допомогою тріступеневої непрозорої адміністративної процедури. На першому етапі здійснюється розподіл смуг радіочастот, тобто регламентування відповідним записом у Національній таблиці розподілу смуг радіочастот України використання певної заданої смуги радіочастот однією чи декількома радіослужбами. На другому етапі відповідно до розподілу смуг радіочастот здійснюється виділення радіочастот – надання відповідним записом у Плані використання радіочастотного ресурсу України права використовувати певні смуги радіочастот для застосування в Україні визначених цим планом радіотехнологій. Зрештою,

третім етапом є присвоєння смуг та номіналів радіочастот – реєстрація дозволу на експлуатацію радіоелектронних засобів і випромінювальних пристроїв у реєстрі присвоєнь смуг, номіналів радіочастот із визначенням смуги, номіналу радіочастот, параметрів випромінювання та умов експлуатації конкретного радіоелектронного засобу [5; 9].

Користувачі радіочастотного ресурсу, що використовується для потреб мобільного зв'язку, належать до категорії загальних користувачів, які користуються радіочастотним ресурсом України для надання телекомунікаційних послуг.

Органами, які безпосередньо здійснюють управління й контроль за користуванням радіочастотним ресурсом України, є такі: а) Генеральний штаб Збройних Сил України, який здійснює виділення радіочастот, надання дозволів на користування радіочастотним ресурсом та контролює дотримання законодавства в цій галузі спеціальними користувачами; б) Національна комісія з питань регулювання зв'язку; в) Державна інспекція зв'язку; г) Український державний центр радіочастот. Вони виконують функції щодо виділення радіочастот, ліцензування та контролю за діяльністю загальних користувачів. Основними нормативно-правовими актами, що безпосередньо визначають розподіл радіочастотного ресурсу, є Національна таблиця розподілу радіочастот та План використання радіочастотного ресурсу України. Суб'єктами інформаційної діяльності в галузі телекомунікації є оператори та провайдери телекомунікацій. Оператор телекомунікації – це суб'єкт господарювання, який має право на діяльність у сфері телекомунікації з правом на технічне обслуговування й експлуатацію телекомунікаційних мереж [5; 11, с. 246].

Органом регулювання у сфері телекомунікацій, згідно зі ст. 17 Закону України «Про телекомунікації», визначається Національна комісія з питань регулювання зв'язку України. Основними засобами державного регулювання у сфері телекомунікації є нагляд за ринком телекомунікацій, ліцензування діяльності у сфері телекомунікації, визначення принципів з'єднання телекомунікаційних мереж, визначення основ розвитку й надання загальнодоступних телекомунікаційних послуг, регулювання тарифів та розподіл номерного ресурсу [5; 10].

Відповідно до Закону України «Про телекомунікації» надання послуг мобільного телефонного зв'язку з правом технічного обслуговування й експлуатації телекомунікаційних мереж та надання в користування каналів електрозв'язку підлягає ліцензуванню [5; 10; 11, с. 246].

Крім того, до питань адміністративно-правового регулювання мобільного зв'язку в Україні належать проблеми встановлення державою через закон основ розвитку й надання загальнодоступних телекомунікаційних послуг, здійснювані Національною комісією з питань регулювання зв'язку розподіл, присвоєння та облік номерного ресурсу, видача й скасування дозволів, нагляд за використанням номерного ресурсу [5]. Ще одним питанням, що входить до предмета нашого дослідження, є внутрішньоорганізаційна діяльність основного регулятора в цій сфері – Національної комісії, яка здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації [11, с. 247].

Таким чином, адміністративно-правове регулювання мобільного зв'язку в Україні характеризується такими ознаками:

- є різновидом правового регулювання послуг телекомунікації, яка у свою чергу є різновидом інформаційної діяльності;
- право на використання мобільного телефонного зв'язку є природним правом людини, і ніхто, у тому числі держава та закон, не може заборонити його;
- це цілеспрямований вплив норм адміністративного права, здійснюваний усією системою адміністративних засобів на суспільні відносини з метою забезпечення права громадян України на вільний, доступний і якісний мобільний зв'язок;
- провідним адміністративно-правовим чинником, що безпосередньо впливає на діяльність суб'єктів публічної адміністрації у сфері мобільного зв'язку, є розподіл і присвоєння радіочастот та контроль за використанням радіочастотного ресурсу;
- право користування радіочастотним ресурсом реалізується за допомогою триступеневої адміністративної процедури: розподіл смуг радіочастот (здійснення запису в Національній таблиці розподілу смуг радіочастот України) → розподіл смуг радіочастот (здійс-

нення запису в Плані використання радіочастотного ресурсу України) → присвоєння смуг і номіналів радіочастот (реєстрація дозволу на експлуатацію радіоелектронних засобів);

– оператор мобільної телекомунікації – це суб'єкт господарювання, який має право на діяльність у сфері мобільного зв'язку з правом на технічне обслуговування та експлуатацію мобільних мереж;

– основним суб'єктом публічної адміністрації, що здійснює адміністративно правове регулювання у сфері мобільного зв'язку, є Національна комісія з питань регулювання зв'язку України;

– основними адміністративними інструментами адміністративно-правового регулювання у сфері мобільного зв'язку є нагляд за ринком телекомунікації, ліцензування діяльності у сфері телекомунікації, визначення принципів з'єднання телекомунікаційних мереж, визначення основ розвитку та надання загальнодоступних телекомунікаційних послуг, регулювання тарифів і розподіл номерного ресурсу, присвоєння, облік номерного ресурсу, видача й скасування дозволів, нагляд за використанням номерного ресурсу, внутрішньоорганізаційна діяльність Національної комісії з питань регулювання зв'язку України.

Висновки. Отже, адміністративно-правове регулювання мобільного зв'язку в Україні – це цілеспрямований вплив норм адміністративного права, здійснюваний спеціальною публічною адміністрацією (насамперед Національною комісією з питань регулювання зв'язку України) за допомогою усіх законодавчо прописаних адміністративних засобів (адміністративного нагляду, ліцензування, визначення принципів з'єднання телекомунікаційних мереж, регулювання тарифів, розподілу номерного ресурсу, присвоєння, обліку номерного ресурсу тощо) з метою забезпечення права громадян України на вільний, доступний і якісний мобільний зв'язок.

Список використаних джерел:

1. В Україні на 45 млн осіб припадає 62,5 млн сім-карт // LB. – 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukr.lb.ua/news/2014/04/03/261873_ukraine_45 mln_chelovek_prihoditsya.html.
2. Київський міжнародний інститут соціології // LB. – 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=about>.
3. У мобільних операторів знову зростають доходи // Економічна правда. – 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/publications/2015/05/25/543600>.
4. Крупнейшим акционером «Интертелекома» стал кипрский офшор // IT EXPERT. – 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://itexpert.org.ua/svjaztelekom/item/37679-krupnejshim-aktsionerom-intertelekoma-stal-kiprskij-ofshor.html>.
5. Правове регулювання засобів телекомунікації // STUDIES. – 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://studies.in.ua/inf-pravo-seminar/2156-pravove-regulyuvannya-zasobv-telekomunkacyi.html>.
6. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII (станом на 9 квітня 2015 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
7. Адміністративне право України : [підручник] : в 2 т. / за ред. В.В. Галунька. – К. : ХМД, 2013–. – Т. 1 : Загальне адміністративне право. Академічний курс. – 2013. – 393 с.
8. Мельник О.М. Правове регулювання та шляхи підвищення його ефективності : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / О.М. Мельник ; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К., 2004. – 208 с.
9. Про радіочастотний ресурс України : Закон України від 1 червня 2000 р. № 1770-III (станом на 1 січня 2015 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 36. – Ст. 298.
10. Про телекомунікації : Закон України від 18 листопада 2003 р. № 1280-IV (станом на 1 червня 2015 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 12. – Ст. 155.
11. Кормич Б.А. Інформаційне право : [підручник] / Б.А. Кормич. – Х. : БУРИН і К, 2011. – 334 с.
12. Костецька Т.А. Інформаційне право України : [навч. посібник] / Т.А. Костецька. – К. : Київський нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 170 с.
13. Основи інформаційного права України : [навч. посібник] / В.С. Цимбалюк, В.Д. Гавловський, В.В. Гриценко та ін. – К. : Знання, 2004 – 396 с.